

Studiespørsmål h21

Språk og argumentasjonsteori

“Definisjoner”

1. Hva er en definisjon?
2. Hva innebærer det at definisjoner angir nødvendige og tilstrekkelige betingelser? Forklar ved hjelp av et eksempel.
3. Hva er forskjellen på normative og deskriptive definisjoner?
4. Når og hvorfor trenger vi definisjoner?
5. Hvilke betingelser må oppfylles for at en definisjon skal være god?

Argumentasjon

1. Hva er forskjellen på deskriptiv og normativ argumentasjon?
2. Forklar forskjellen på et arguments holdbarhet og dets relevans. Finn eksempler som illustrerer forskjellen.
3. Hva er henholdsvis et standpunkt, standpunktargumenter, holdbarhetsargumenter, relevansargumenter og pro- og contraargumenter?

Slutninger

1. Hva kjennetegner deduktive slutninger, og hva skiller dem fra induktive slutninger? Vis med eksempler.
2. Forklar hvorfor vi ikke klarer oss med å bare bruke deduktive slutninger når vi resonnerer.
3. Hva kjennetegner de følgende induktive slutningsformene: Induktive generaliseringer, statistiske syllogismer og slutninger til beste forklaring.

Hva er vitenskap?

1. Hva er *epistemologi*?
2. Hvorfor trenger vitenskapen *metoder*? Hva menes med *bias*?
3. Hva er hypotetisk-deduktiv metode, og hva er de forskjellige stegene i «skjemaet»?
4. Det sies ofte at det er en asymmetri mellom bekreftelse og avkreftelse? Hva ligger i denne påstanden, og stemmer den?
5. Hva, ifølge Popper, skiller vitenskap fra pseudovitenskap? Gi eksempler på påstander eller idéer Popper ville karakterisert som pseudovitenskapelige. Er det noen utfordringer knyttet til Poppers demarkasjonskriterium?

6. Hva går Quine-Duhem-tesen ut på, og hvorfor innebærer den en utfordring for Popper? Finnes det andre gode svar?
7. Hvordan ser Popper for seg at vitenskapen gjør fremskritt?
8. Hva avgjør i hvilken grad en observasjon *bekrefter* en hypotese? Hvilken rolle spiller det hvor *overraskende* observasjonen er? Hvilken rolle spiller det *hvor godt bekreftet hypotesen allerede er*?
9. Nevn noen måter verdier påvirker vitenskapelig arbeid på. I hvilken utstrekning og på hvilke måter utfordrer forskjellige typer verdipåvirkning «vitenskapens objektivitet»?

Scientific change and scientific revolutions

1. Forklar begrepene “paradigme” og “normalvitenskap” i Kuhns teori om vitenskapenes utvikling.
2. Hvordan utfolder en vitenskapelig revolusjon seg, ifølge Kuhn?
3. Hvordan skiller Kuhns og Poppers syn på vitenskapens utvikling seg? Hva ligger i uttrykket «inkommensurabilitet»?
4. De logiske empiristene og Kuhn har ulikt syn på observerbare fakta (sensedata). Redegjør for forskjellen.

Kjønn, feminisme og vitenskap

1. Hvilke to forskningstemaer trekker Holst frem at feminister særlig etterspør, og hvorfor?
2. På hvilke måter kan kjønnsnormer og det Holst kaller «det kjønnskulturelle assosiasjonsuniverset» påvirke for eksempel ansettelsesprosesser i akademia?
3. Hva er hovedmålet med Sandra Hardings feministiske standpunktteori? Er det/er det ikke behov for en slik vitenskapelig tilnærming i dag?

Ethics and Science

1. Angi Robert Mertons såkalte ‘CUDOS’-normer for vitenskap. Gjør kort rede for noen (minst to) eksempler der moderne vitenskapelig forskning systematisk bryter med CUDOS-normene, og i hvilken grad dette er problematisk.
2. Hvilke likheter/parallellelles finnes mellom Mertons normer og Poppers syn på vitenskapelig aktivitet?

3. Hva menes med “den lineære modellen” og hvilke stryker og svakheter har den?

Refleksjon på tvers av tekster om vitenskapsteori

1. Diskuter om det er en mulig spenning mellom noen av CUDOS-normene og det synet på objektivitet som feministiske vitenskapsteoretikere som Donna Haraway står for

Teknologi, menneske og vitenskap

1. Hva er transhumanisme? Diskuter to mulige innvendinger mot transhumanismen.
2. Forklar forskjellen på teknologisk instrumentalisme og teknologisk determinisme.
3. Gi et eksempel på hvordan teknologi endrer betingelsene for observasjon og måling.
4. Hva er teknologipessimisme? Hvilket argument for teknologipessimisme synes du er mest overbevisende, og hvorfor?

Kan maskiner tenke?

1. Hva er singulariteten? Hvorfor kan dette være en trussel mot menneskeheten?
2. Hva er Turing-testen? Vurder om dette er en god test for å vurdere om maskiner kan tenke.
3. Gjør rede for forskjellen mellom sterk og svak KI.
4. Forklar Searles «kinesiske rom»-tankeeksperiment. Hva er det dette argumentet skal vise? Presenter en innvending fra pensum.

Problemet med forholdet mellom kropp og sinn

1. Hva slags mentalt fenomen er det Nagel hevder at det i prinsippet kan være vanskelig for en naturvitenskap/neurovitenskap å forklare?
2. Nagel presenterer tre teorier/posisjoner om forholdet mellom hjerne og sinn. Gjør rede for disse.
3. Nevn noen problemer med de tre teoriene. Hvilken mener du er mest plausibel?

Natursyn og vitenskap

1. Hva vil det si at noe er en teleologisk forklaring? Gi et eksempel.
2. Forklar hva Aristoteles mener med form og stoff.
3. Hva er ifølge Aristoteles de fire årsakene som forklarer forandring? Gi et eget eksempel på hva disse fire årsakene er for en bestemt ting eller hendelse.
4. En forsker som jobber ut i fra et teleologisk natursyn og en forsker som jobber ut fra et mekanistisk natursyn vil ha ulike oppfatninger av hva målet med vitenskapelig forskning er. Gjør rede for hvordan og hvorfor målsetningen er forskjellig, og trekk inn begrepsparene holistisk/reduksjonistisk og kvalitativt/kvantitativt.
5. I det mekanistiske verdensbildet erstattes de fire aristoteliske årsakene med den bevirkende årsak alene. Hvorfor følger det direkte fra den mekanistiske definisjonen av substans som «stoff», at kun denne ene av de aristoteliske forandringstypene kan ha reell eksistens?
6. Redegjør for skillet mellom primære og sekundære egenskaper, og deres rolle i moderne vitenskap.

Etikk — innledninger

1. Hva handler den normative etikken om, og hvordan skiller temaet seg fra deskriptiv etikk og metaetikk?

Konsekvensialisme

1. Hva er fellestrekket ved konsekvensialistiske teorier, og hva er særtrekket ved utilitarismen?
2. Hva menes med *moralsk status*, og hvilket syn har utilitarister på dette?
3. Hvilke implikasjoner har utilitarismen for synet på henholdsvis fordeling av goder og toleranse for ulike livsstiler?
4. Hva er de vanligste innvendingene mot konsekvensialismen/utilitarismen?

Deontologisk etikk

1. Hva kjennetegner pliktetikk (deontologi) og hvordan skiller den seg fra konsekvensialistisk etikk?
2. Hva skiller hypotetiske fra kategoriske imperativer? Hvilke typer imperativer er sentrale for Kants etikk?
3. Hva går universaliseringsprinsippet ut på, og hvordan kan man bruke det i praksis?
4. Hva går humanitetsprinsippet ut på, og hvordan kan man bruke det i praksis?
5. Hva skiller deontologiske fra konsekvensetiske teorier om fordeling?
6. Hvordan tenker pliktetikere om moralsk status?

Dygdsetikk

1. Hvordan skiller dygdsetikken seg fra de andre normative etiske teoriene på pensum. Få frem hva dygd er, og hva har dygdene har med god moralsk handling å gjøre?

2. Hva er den gylne middelvei? Hva er sammenhengen mellom den gylne middelvei og dygdene?
3. Gi eksempler på 3 dygder ikke beskrevet i pensumlitteraturen. Beskriv så deres tilhørende laster.
4. Hvilke teoretiske styrker har dygdsetikk vis-à-vis de andre moralteoriene beskrevet i pensum?
5. På hvilken måte kan dygdsetikken sies å være en ufullstendig moralteori?

Anvendt etikk

1. Nevn noen utfordringer ved å anvende ulike normative etiske teorier på den samme praktiske problemstillingen.
2. Hva ligger det i at etiske teorier *underbestemmer* svar på etiske spørsmål?
3. Hva er problemet med å plukke de beste elementene fra ulike etiske teorier, og hvordan bør problemet håndteres?

Metaetikk

1. Hva er forskjellen på metaetikk og normativ etikk?
2. Hva er (moralsk) nihilisme og hva motiverer denne posisjonen?
3. Hva mener filosofer med en «den naturalistiske feilslutning»?
 - a. Drøft hvorvidt følgende slutning er en slik type feilslutning: Rovdyr spiser kjøtt. Følgelig er det moralsk akseptabelt for mennesker å spise kjøtt.
4. Hva er kulturrelativisme og hvorfor mener mange at dette er en rimelig posisjon? Hvilke implikasjoner har denne posisjonen, og hva er evt. problematisk med kulturrelativismen?
5. Hva er Eutyfrons dilemma? Hvilke metaetiske posisjoner er særlig sårbare overfor dette dilemmaet?

Forskningsetikk

1. Hva menes med den nedadstigende rekke av tillatelse, og hvorfor har dette blitt et sentralt prinsipp i medisinsk forskning?
2. I pensumteksten om forskningsetikk skriver forfatteren om forsvarslinjer for de momentene som skal beskytte enkeltpersoner og samfunn. Hvilke forsvarslinjer vektlegger forfatteren, og hva går disse ut på?

Bærekraftige virksomheter

1. Hva innebærer begrepet “bærekraft”? Beskriv med egne ord.
2. Hva er forskjellen på “sterk” og “svak” bærekraft?
3. Gjør rede for John Elkingtons triple bunnlinje. Finnes det problemer med denne beskrivelsen av forholdet mellom miljø, samfunn og økonomi?
4. Finnes det alternative modeller til den triple bunnlinjen?

Ingeniøretikk

1. Hva menes med aktivt og passivt ansvar? Redegjør for forskjellen.
2. Under hvilke betingelser kan en person sies å være klanderverdig (blameworthy), ifølge forfatterne?
3. Forklar hva som menes med separatisme og redegjør for den trefoldige (tripartite) modellen.
4. Hva er et teknokrati og hva er vanlige innvendinger mot et slikt styresett?

Politisk filosofi

1. Hva er det såkalte skadeprinsippet? Illustrer hva prinsippet går ut på ved hjelp av et selvlaget eksempel.
2. Hvordan kan skadeprinsippet problematiseres?
3. Hva er John Stuart Mills begrunnelse for ytringsfrihet, og hvordan skiller hans begrunnelse seg fra en statusbasert begrunnelse for ytringsfrihet? Redegjør for den mer generelle forskjellen mellom et instrumentelt og et naturrettslig syn på rettigheter i svaret.
4. Hva kan sies å være styrken til teorier om naturlige rettigheter, og hvordan kan slike teorier problematiseres?
5. Hvordan skiller Mills begrep om politisk frihet seg fra det begrepet om politisk frihet vi finner hos Mary Wollstonecraft og Immanuel Kant? Få også frem hvordan Wollstonecraft og Kant sitt syn henger sammen med forsvar for demokrati og økonomisk omfordeling.
6. Er det rimelig å karakterisere Wollstonecraft som likhetsfeminist eller forskjellsfeminist? Begrunn svaret.
7. Hva kjennetegner det Charles Taylor kaller politisk atomisme, og hva går Taylors kritikk av slik atomisme ut på?
8. Taylor forsvarer noe han kaller «forskjellspolitikk», som han kontrasterer med «likhetspolitikk». Forklar hva som skiller forskjellspolitikk fra likhetspolitikk, og få frem hvordan Taylors forskjellspolitikk kan problematiseres.
9. Martha Nussbaums kapabilitetstilnærming kan ses som en måte å vurdere livskvalitet på. Hva går denne tilnærmingen ut på, og hvordan skiller den seg fra andre måter å vurdere livskvalitet på? Få også frem hvorfor Nussbaum mener utilitarisme er en problematisk tilnærming til livskvalitet.
10. Hva innebærer Nussbaums kapabilitetstilnærming med tanke på statens plikter overfor oss som borgere?
11. Et vanlig argument for ekspertstyre er at vi får bedre politisk styring når ekspertene bestemmer. Svar på følgende spørsmål med utgangspunkt i Cathrine Holsts artikkel «Hva er galt med ekspertstyre?»:
 - a. Hvordan kan demokrater argumentere mot at ekspertene bør bestemme?
 - b. Hvilke problemer ser Holst med å gi eksperter en spesiell rolle i demokratiske styringssystemer, og hvordan foreslår hun at vi kan bøte på disse problemene?